

1. Tipologija pravnih oseb (osebe javnega in zasebnega prava, pridobitne in nepridobitne, ustanove in korporacije)

smisel in korist razvrščanja na osebe javnega in zasebnega prava: (urejenost, preglednost, varnost pr.pom)

- **načelo numeros clausos je primerno tudi za osebe javnega prava**
- **tipologija pravnih oseb:**
 1. osebe javnega in osebe zasebnega prava
 2. pridobitne in nepridobitne
 3. ustanove in korporacije

1. OSEBE JAVNEGA IN OSEBE ZASEBNEGA PRAVA

Uvrstitev pravne osebe v področje javnega ali zasebnega prava ima posledice:

Da govorimo o eni in drugi vrsti oseb, je razlog, da imajo različen pravni režim, jih ureja različna celotna skupnost interesov.

STATUSNO PODROČJE - zakon o zavodih, a agencijah, o gospodarskih javnih družbah – slednje velja za **OSEBE JAVNEGA PRAVA** le v takšnem obsegu in pod pogojem, kolikor je to javnopravnim predpisom izrecno določeno. **STATUS OSEB ZASEBNEGA PRAVA** – ureja osebe zasebnega prava

DELOVNO PODROČJE – kot del javnega režima je status in del javnega prava, za osebe javnega prava ne veljajo odločbe delovnega temveč uslužbenskega prava vključno s pravnim sistemom – zakon o javnih uslužbencih,

Zakonodaja o **STEČAJU, LIKVIDACIJI IN PRISILNI PORAVNAVI - PRENEHANJE TEH OSEB** – ne velja za osebe javnega prava ali le pogojno

Zakonodaja o **OMEJEVANJU KONKURENCE - KONKURENČNO PRAVO** – pa velja za osebe zasebnega, ne pa javnega prava.

Zakonodaja o zunajsodnem reševanju sporov, predpisi o **ARBITRAŽI**, praviloma ne velja za osebe javnega prava.

2. PRIDOBITNE IN NEPRIDOBITNE

Vsaka oseba v pravu se opredeli zaradi določenega **NAMENA** Namen je kriterij za uvrstitev, je lahko kriterij za izvajanje profitne dejavnosti ali pa javne službe.

Namen pridobitne: da se ustvarijo prihodki na trgu in da se presežki razdelijo na lastnike, vlagatelje ali v razvoj.

Namen nepridobitne: če se ustvari presežek, se ta ne razdeli, ampak gre za razvoj dejavnosti.

3. USTANOVE IN KORPORACIJE

Ustanove : - premoženjske združbe,

- na namen vezano premoženje
- obresti se usmerjajo v uresničevanje ciljev stanove
- ustanovitelj zagotovi poslanstvo določi namen in sredstva, ni pa vključen v uresničevanje oz. v upravljanje, ampak je to poverjeno upravi
- uprava odgovorna za uresničevanje upravlja ustanove
- družbe so premoženjsko namenske
- nekateri uvrščajo med ustanove zavode – so izvajalske ustanove- javni skladi namembno premoženje

Korporacije: - članske družbe

- upravlja jih člani ali kake osebne družbe ali preko organov, ki izvolijo in jim poverijo upravljanje
- pri določanju strukture pravne osebe je ključnega pomena ali gre za ustanovo ali korporacijo
- za korporacije; gospodarske družbe – pridobitne, negospodarske družbe – nepridobitne.

2. Kaj je pravna oseba, pravna sposobnost, poslovna sposobnost

Pravna oseba je neka družbena tvorba (organizacija), ki pravu daje pravno sposobnost. pravna oseba se ustanovi znotraj načela numerus clausus. Ustanovi se lahko samo taka pravna oseba, ki je določena za ta namen v zakonu (klub igranja tenisa, gasilsko društvo...). Da lahko ta skupina postane pravna oseba, mora izpolniti pogoje, ki jih zakon določa. Pravna oseba nastane, ko je vpisana v sodnem registru. Pravna oseba podeli pravno sposobnost.

Pravna sposobnost je sposobnost biti subjekt pravic in obveznosti v pravnih razmerjih. Človek ima pravno sposobnost od rojstva.

Poslovna sposobnost nastopi s polnoletnostjo in pomeni sposobnost oblikovati poslovno voljo (sprejemati odločitve) ter sposobnost izražati poslovno voljo (sklepanje pogodb)

3. Definirajte pravno osebnost javnega prava

- ni splošne definicije pravne osebe – kdaj lahko org. razvrstimo kot osebo javnega prava - 4. kriteriji:

- ustanoviteljsko
- Javna dejavnost
- Javno financiranje
- javni ustanoviteljski akt

Merila za uvrstitev pravnih oseb med osebe javnega prava

Temeljna merila:

- ustanoviteljstvo, javna dejavnost,
- javno financiranje,
- ustanovitveni akt kot javni akt (zakon, zakonski predpis ali akt lokalne skupnosti).

Kot **dodatna merila** za uvrstitev med osebe javnega prava se navajajo še:

- javna pooblastila oziroma javne naloge,
- pooblastilo za izvajanje predpisov oziroma upravnih aktov,
- poseben položaj na trgu,
- posebne oblike nadzora izvršilne in zakonodajne veje oblasti,
- regulacija pogojev na trgu (cen, standardov, tarif),
- javno lastništvo kapitala oziroma večine osnovnega kapitala oziroma delnic,
- dolžnost kontrahiranja oziroma splošna razpoložljivost oziroma dostopnost za vse državljanke,
- upravno predpisani postopki poslovanja oziroma dajanje storitev.

Teorija: glavno merilo namen zakonodajalca; če take izrecne določbe ni - drugi kriteriji:

- **način ustanovitve**; ali je organizacija ustanovljena z zakonom ali upravnim aktom; skrajno redke so izjeme, ko so sodišča razglasila za javnopravno organizacijo kako organizacijo, ustanovljeno z zasebnopravnim aktom;
- **cilj organizacije**; okoliščina, da gre za **uresničevanje javnega interesa**, ne pa zasebnih koristi organizacije ali njenih članov, je nedvomno kazalnik, ki kaže v smer javne organizacije;
- **razmerja med organizacijo in javnimi oblastmi**; ali lahko te oblasti posegajo v upravljanje organizacije (imenovanje organov ali funkcionarjev in podobno) in kako; ali je organizacija izpostavljena javnemu nadzoru, skratka, ali je organizacija bolj kot običajne osebe zasebnega prava podrejena javnemu pravu;
- **drugi razlogi**, zaradi katerih ni v celoti podrejena zasebnemu pravu; ali da ima javna pooblastila; javno financiranje organizacije; ali gre za pravno ustanovljen monopolni

položaj organizacije, ali je članstvo v organizaciji obvezno za izvajanje določene dejavnosti, ali lahko organizacija predpisuje obvezne prispevke članov in podobno.

4. Naštej po slovenski zakonodaji skupine oseb javnega prava

Osebe javnega prava, ki sestavljajo javni sektor so posredni uporabniki proračunov)

- **javni zavodi in drugi izvajalci javnih služb** z upravnimi pooblastili, na ravni države in na ravni občin s področja vzgoje in izobraževanja ter športa, zdravstva, socialnega varstva, kulture, raziskovalne dejavnosti, kmetijstva in gozdarstva, okolja in prostora, gospodarskih dejavnosti, malega gospodarstva in turizma, javnega reda in varnosti;
- **javne agencije** za plačilni promet, za zavarovalni nadzor, za prestrukturiranje in privatizacijo, za trg vrednostnih papirjev, za radioaktivne odpadke, za telekomunikacije in radiofuzijo, za energijo, za revidiranje postopkov lastninskega preoblikovanja podjetij, itd;
- **skladi socialnega zavarovanja:** jamstveni in preživninski sklad RS, Zavod RS za zaposlovanje, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS, Zavod za zdravstveno zavarovanje RS;
- **javni skladi** na ravni države in občin;
- **javna podjetja** na ravni države in občin;
- **zbornice, ki se financirajo iz proračunskih sredstev:** Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije in Socialna zbornica Slovenije;
- **samoupravne narodne skupnosti:** krovne samoupravne narodne skupnosti in občinske narodne skupnosti.

Pravni viri:

JAVNI ZAVODI: skoraj 15 let star ZZ (1991), ena novela 2003 – ni sprejeta

JAVNA PODJETJA 12 let star– javne gospodarske službe,

ZGJS (1993), brez novel

Sodobna ureditev:

- JAVNI SKLADI, 2000
- JAVNE AGENCIJE, 2002

Brez splošne ureditve:

- ZBORNICE

Osebe javnega prava po naši zakonodaji; pravni viri za osebe javnega prava; opredelitev javnega sektorja(zakon o javnih uslužbencih ZJU in ZSPJS

Značilnosti ureditve javnih zavodov

- Pravne osebe brez premoženja; last ustanovitelja, poddržavljenje l. 1991
- Zelo raznovrstno upravljanje, položaj in vpliv ustanovitelja (področni zakoni);
- Razvejano nastopanje na trgu; privilegiran položaj (PES ?);
- Ovirano preoblikovanje (ZJF)

Značilnosti ureditve javnega podjetja

- So oseba javnega prava, za katere velja pravo zasebnih gospodarskih družb
- Direktorja imenuje ustanovitelj, ki je le praviloma država ali občina; nadzorni svet nima kadrovske funkcije;
- Razmejitev med ustanoviteljskimi in premoženjskimi pravicami;
- Ovirano preoblikovanje (ZJF)

Javna agencija, javni sklad

- Ob ustanovitvi javne agencije ostanejo prostori in oprema v lasti ustanovitelja in se **prenesejo v uporabo in upravljanje in ne v lastnino** javne agencije kot pravne

osebe; tudi javna agencija je, tako kot javni zavod, vsaj ob ustanovitvi pravna oseba brez lastnega premoženja

- **Javni sklad** odgovarja upnikom za svoje obveznosti, **če so obveznosti nastale v zvezi z namenom**, zaradi katerega je bil javni sklad ustanovljen, z namenskim premoženjem.
- Če bi torej javni sklad sprejel **obveznosti, ki so v nasprotju z namenom**, javni sklad za takšne obveznosti po tej določbi **ne bi odgovarjal**, četudi bi bil tretji v dobri veri, kar je nesprejemljivo pravno stališče z vidika varnosti pravnega prometa.
- Javni sklad odgovarja upnikom za druge obveznosti s **premoženjem, ki ga kot sredstva za delo javnega sklada zagotovi ustanovitelj**. Ustanovitelj za obveznosti javnega sklada v nobenem primeru ne odgovarja.
- Stečaj javnega sklada ureja 53. člen, ki določa, da se nad javnim skladom lahko izvede stečaj. Za stečaj javnega sklada se uporabljajo določbe ZPPSL.

STATUSNE ZNAČILNOSTI OSEB JAVNEGA PRAVA

Osebe javnega prava so **pravne osebe**, s pooblastili, ki jih določa zakonodaja za vsako osebo J.P. posebej.

(Splošne opredelitve ni, vsak zakon ima svojo opredelitev - agencije, zavodi, javno pravo)

- ZGJS pravne osebnosti **javnega podjetja** sploh ne opredeli
- ZJS v 1. členu določa, da je **javni sklad pravna oseba javnega prava**, ki upravlja premoženje in razpolaga s premoženjem, ki ga je RS ali samoupravna lokalna skupnost namenila za zagotavljanje javnega interesa.
- Po 1. členu ZJA je **javna agencija statusna oblika osebe javnega prava**; več o pravni osebnosti javne agencije ZJA ne določa
 - vsak zakon ima svojo opredelitev
 - agencije zavodi, javno pravo

Odgovornost za obveznosti je za osebe javnega prava ni splošno urejena, zato je zelo različna

- Za osebe javnega prava **ni predpisana minimalna velikost premoženja**, kot je urejeno z določbami o minimalnem osnovnem kapitalu z ZGD
- Za **stečaj oseb javnega prava** ni splošne ureditve, ureditev je v posameznih primerih odvisna od tega, ali je ustanovitelj prevzel odgovornosti za obveznosti osebe javnega prava.
- Člen 62 EZ določa, da **stečaja** javnih podjetij, ki opravljajo gospodarsko javno službo po EZ, **ni mogoče uvesti**; za obveznosti izvajalca gospodarske javne službe v lasti države oziroma lokalne skupnosti **odgovarjata subsidiarno RS oziroma lokalna skupnost**
- Spregled pravne osebnosti v zakonodaji za osebe javnega prava ni urejen

Dejavnost oseb javnega prava **izhaja iz namena, za katerega so bile ustanovljene**, to pa je opravljanje javne službe

- Za osebe javnega prava **ni predpisana minimalna velikost premoženja**, kot je urejeno z določbami o minimalnem osnovnem kapitalu z ZGD
- Za **stečaj oseb javnega prava** ni splošne ureditve, ureditev je v posameznih primerih odvisna od tega, ali je ustanovitelj prevzel odgovornosti za obveznosti osebe javnega prava.
- Člen 62 EZ določa, da **stečaja** javnih podjetij, ki opravljajo gospodarsko javno službo po EZ, **ni mogoče uvesti**; za obveznosti izvajalca gospodarske javne službe v lasti

države oziroma lokalne skupnosti **odgovarjata subsidiarno RS oziroma lokalna skupnost**

- Spregled pravne osebnosti v zakonodaji za osebe javnega prava ni urejen

Ultra vires za osebe javnega prava

- Zavod po ZZ **sklepa pogodbe in opravlja druge posle samo v okviru dejavnosti**, ki je vpisana v sodni register. Nima pa ZZ ureditve pravnih posledic, če zavod sklene posel zunaj registrirane dejavnosti. Sodna praksa bi tu **verjetno krenila po načelu ultra vires**, kakor je opredeljeno v ZGD. To pomeni, da so taki posli sicer nedovoljeni, vendar veljavni pod pogojem dobre vere sopogodbenika.
- Javna agencija je edina od oseb javnega prava, kjer zakon določa, da se glede veljavnosti pravnih poslov, sklenjenih zunaj obsega nalog in dejavnosti javne agencije, **smiselno uporabljajo določbe zakona o gospodarskih družbah**.
- Poleg regulatornih, razvojnih, strokovnih in nadzorstvenih nalog lahko javna agencija opravlja tudi druge naloge, ki so **pomožne oziroma dopolnilne narave**, vendar jih mora predvideti ustanovitveni akt. Bistvena je torej **povezanost z ustanovitvenim namenom ter določenost v ustanovitvenem aktu**.

Ime in sedež oseb javnega prava

- Ime in sedež oseb javnega prava je s posameznimi zakoni (ZZ, ZJS, ZJA) različno urejeno.
- Deloma po vzoru zasebnega korporacijskega prava, sicer pa v glavnem **pomanjkljivo in ne pravno konsistentno v smislu »firmskega prava« oseb javnega prava**.
- Seveda pomen varstva firme za osebe javnega prava ni v celoti primerljiv s tistim, ki velja za zasebne korporacije, ki delujejo na konkurenčnem trgu, koder je varstvo imena zelo pomembno.

5. Opredelite kaj je javni zavod: zavod kot oseba javnega prava, upravljanje zavoda, premoženje zavoda, razmerja med ustanoviteljem in organi zavoda

Značilnosti ureditve javnih zavodov

- Pravne osebe brez premoženja; last ustanovitelja, podržavljenje l. 1991
- Zelo raznovrstno upravljanje, položaj in vpliv ustanovitelja (področni zakoni);
- Razvejano nastopanje na trgu; privilegiran položaj (PES ?);
- Ovirano preoblikovanje (ZJF)

Javni zavod je pravna oseba, če ni z zakonom oziroma odlokom občine ali mesta drugače določeno

- **Zavodi** so po 4. členu ZZ pravne osebe s pravicami, obveznostmi in odgovornostmi, ki jih določata zakon in akt o ustanovitvi;
- ne glede na to, da zavodi nimajo v lasti premoženja, ki ga uporabljajo, temveč je lastnik premoženja ustanovitelj
- pravice, obveznosti ter odgovornosti posamezne vrste zavoda so urejene še s področnimi zakoni in ustanovitvenimi pravili, torej različno.
- pravna osebnost javnega zavoda naj tako ne bi bila nujno enotna, ampak v področnih in internih aktih različno lahko opredeljena
- javnemu zavodu, ki ni pravna oseba, se z aktom o ustanovitvi lahko dajo določena pooblastila v pravnem prometu; ta pooblastila takšen zavod izvršuje v imenu in za račun ustanovitelja (visokošolski zavodi, članice univerze).

Veljavna ureditev **odgovornosti za obveznosti zavoda** se veže na sredstva, s katerimi zavod razpolaga.

- Po 49. členu ZZ je zavod odgovoren za svoje obveznosti s sredstvi, s katerimi lahko **razpolaga**.
- Sredstva, ki jih ima zavod **v upravljanju, niso sredstva, s katerimi lahko razpolaga, zato z njimi ne odgovarja** za obveznosti. Zato je pravno logična ureditev, po kateri je ustanovitelj odgovoren za obveznosti zavoda. Seveda pa je po ZZ z zakonom (praviloma področnim) ali aktom o ustanovitvi lahko drugače določeno.
- Po 55. členu ZZ zavod **lahko preneha na podlagi stečaja**, če ustanovitelj po zakonu ali aktu o ustanovitvi ni odgovoren za obveznosti zavoda.
- Ustanovitelj odgovarja za obveznosti javnega zavoda, razen če ni v ustanovitvenem aktu drugače določeno.
- **Zasebni zavod odgovarja za svoje obveznosti** z vsem svojim premoženjem

Dejavnost javnih zavodov

- Pri javnih zavodih predvsem razlikujemo **temeljno** (brezplačno ali netržno odplačno zagotavljanje blaga, kot so zdravila, ortopedski pripomočki ..., in storitev, na primer šolstvo, kultura, zdravstvo ... kot **javne službe**) in **dopolnilno dejavnost** (prodaja blaga in storitev javne službe zunaj zakonsko določenega obsega ali nad njim ali drugih storitev)
- Po ZZ se zavodi ustanavljajo za dejavnosti, ki so v zakonu primeroma naštetje (vzgoja, izobraževanje, znanost, kultura, šport, zdravstvo, socialno, otroško in invalidsko varstvo, socialno zavarovanje); lahko se ustanovijo **tudi zunaj naštetih dejavnosti, če dejavnost opravljajo nepridobitno** (če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička).
- Zavod lahko opravlja eno ali več dejavnosti
- zavod **spremeni ali razširi dejavnost v soglasju z ustanoviteljem**, prav tako lahko v okviru svoje dejavnosti in s soglasjem ustanovitelja **ustanovi drug zavod** ali podjetje

Status in upravljanje

Javni zavodi so organizacije za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ...

- - za opravljanje **javnih služb** se ustanovijo **javni zavodi, če cilj ni pridobivanje dobička**
- ZZ se **ne uporablja za zavode, ki se ustanovijo kot upravni organi ali upravne organizacije** po predpisih o državni upravi.
- - veljavna upravna zakonodaja upravnih zavodov ali organizacij ne pozna.

Zavod kot izvajalska, ustanova kot kapitalska organizacija

- Od ustanov se zavodi razlikujejo po tem, da so **ustanove osebe zasebnega prava**. Ustanove javnega prava so v primerjalnem pravu redkost oziroma izjema.
- **Zavodi so osebe javnega prava**. Izjemoma so zavodi lahko tudi osebe zasebnega prava oziroma se organizirajo kot zasebni zavodi.
- Zavodi pa se od ustanov razlikujejo tudi po funkcionalnem merilu:
- **-ustanove** so praviloma **premoženske, kapitalske**, so skladi namembnega premoženja,
-zavodi so **izvajalske organizacije**, opravljajo torej neko dejavnost, in ne upravljajo zgolj premoženja.

Zavodi kot izvajalske organizacije praviloma **upravljajo sredstva** za izvajanje dejavnosti, kot so objekti, oprema, **ter ljudi**, zaposlene izvajalce, strokovnjake za različna področja oziroma dejavnosti (na primer zdravniki, profesorji, kulturni izvajalci, raziskovalci).

Organi zavoda po ZZ

- Zavod **upravlja svet ali drug kolegijski organ** upravljanja.
- Svet zavoda sestavljajo **predstavniki ustanovitelja, predstavniki delavcev** zavoda ter **predstavniki uporabnikov** oziroma zainteresirane javnosti.
- ZZ določa, da se sestava, način imenovanja oziroma izvolitve članov, trajanje mandata in pristojnosti sveta določijo **z zakonom ali aktom o ustanovitvi** oziroma s statutom ali pravili zavoda (29. člen).
- **V področnih zakonih in tudi v posameznih zavodih znotraj posameznih področij je ureditev upravljanja lahko povsem različna**

svet zavoda sestavljajo predstavniki ustanovitelja, delavcev in uporabnikov – to so- prosojnica
ORGANI ZAVODA PO ZZ

6. Tri vrste pristojnosti sveta zavoda kot ustanovitelja

Svet zavoda ima tako predstavniške (izvrševanje volje ustanovitelja) kot tudi nadzorstvene in poslovodne pristojnosti

- Ustanovitelj javnega zavoda je dr sprejema **statut oziroma pravila in druge splošne akte** zavoda,
- sprejema **programe dela in razvoja zavoda** ter spremlja njihovo izvrševanje,
- **določa finančni načrt in sprejema zaključni račun** zavoda,
- **predlaga ustanovitelju spremembo ali razširitev dejavnosti**,
- daje ustanovitelju in direktorju zavoda **predloge in mnenja** o posameznih vprašanjih in
- opravlja druge z zakonom ali aktom o ustanovitvi oziroma s statutom ali pravili zavoda določene zadeve država ali občina

Direktor organizira in **vodi delo ter poslovanje zavoda, predstavlja in zastopa zavod** in je **odgovoren za zakonitost** dela

- **Direktorja po ZZ imenuje in razrešuje ustanovitelj**; s področnim zakonom ali aktom o ustanovitvi pa je za imenovanje in razrešitev pooblaščen svet zavoda.
- Vendar kadar je za imenovanje in razrešitev direktorja javnega zavoda pooblaščen svet zavoda, daje k imenovanju in razrešitvi **soglasje ustanovitelj**. Lahko pa je tudi glede tega s področnim zakonom drugače določeno.
- Če poslovodna funkcija in funkcija vodenja strokovnega dela nista ločeni, imenuje in razrešuje direktorja **svet zavoda s soglasjem ustanovitelja**.
- **Odgovornost direktorja po ZZ je omejena na odgovornost za zakonitosti in za strokovnost**;
- **ZZ ne ureja odškodninske odgovornosti** niti ne posebej odgovornosti za gospodarno ravnanje s sredstvi, kar posebej na novo ureja pZZ04.

Pristojnosti in odgovornosti po n ZZ (dodatno: za uresničevanje ciljev zavoda, za gospodarno ravnanje s sredstvi, za škodo).

- **odgovarja za uresničevanje ciljev zavoda**, določenih v ustanovitvenem aktu, dolgoročni strategiji razvoja zavoda in letnem načrtu dela zavoda;
- **odgovarja za zakonitost dela zavoda**. Pri svojem delu je dolžan varovati poslovno skrivnost zavoda s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika;

- **odgovarja za gospodarno uporabo, upravljanje in razpolaganje s sredstvi**, ki so last zavoda in v uporabi zavoda;
- **odgovarja zavodu za škodo**, če ni ravnal s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika

7. JAVNI GOSPODARSKI ZAVOD

Gospodarske javne službe so **gospodarska dejavnost**. Zato jih opravlja javno podjetje. Za g. javne. službe velja pravilo, namreč: pri zagotavljanju javnih dobrin je **pridobivanje dobička podrejeno** zadovoljevanju javnih potreb (drugi odstavek 2. člena ZGJS).

Dobiček v teh dejavnostih sicer ni izključen, vendar to **ni namen, zaradi katerega se opravljajo gospodarske dejavnosti**, ki so gospodarske javne službe.

Namen je zagotavljanje opravljanja teh dejavnosti, to je javne službe; pogoj za delovanje preostalega dela gospodarstva oziroma gospodarski razvoj.

Oblike opravljanja g. javnih služb, kot jih določa 6. člen ZGJS, so:

- **režijski obrat**, kadar bi bilo zaradi majhnega obsega ali značilnosti službe neekonomično ali neracionalno ustanoviti javno podjetje ali podeliti koncesijo; organizira se kot nesamostojen ali kot samostojen režijski obrat po predpisih, ki urejajo upravo; ni pravna oseba, temveč organizacijska enota javne uprave;
- **javni gospodarski zavod**, kadar gre za opravljanje g. javnih služb, ki jih zaradi njihove narave ni mogoče opravljati kot profitno oziroma če to ni njihov cilj;
- **javno podjetje**, kadar gre za opravljanje ene ali več g. javnih služb večjega obsega ali kadar to narekuje narava monopolne dejavnosti, ki je določena kot g. javna služba, gre pa za dejavnost, ki jo je mogoče opravljati kot profitno;
- dajanje **koncesij** osebam zasebnega prava;
- **vlaganje javnega kapitala** v zasebno dejavnost.

STATUS IN UPRAVLJANJE

Soustanovitelji **javnega g. zavoda (JGZ)** so lahko, tudi druge osebe, vendar največ **49 %**

- Ne glede na zasebni kapital, je JGZ **oseba javnega prava (po javnem ustanovitelju, javnopravnem ustanoviteljskem aktu, javni dejavnosti, oziroma javni službi)**.
- Javni gospodarski zavod je **pravna oseba**. Lahko pa je z aktom o ustanovitvi določeno drugače.
- Če javni gospodarski zavod ni pravna oseba, izvršuje pooblastila v pravnem prometu, ki jih ima na podlagi akta o ustanovitvi, **v imenu in za račun ustanovitelja** (drugi odstavek 19. člena ZGJS)

Ustanovitelj JGZ ima pristojnosti, glede izvajanja javne službe, položaja, organizacije in poslovanja JGZ

- **določi posebne pogoje** za izvajanje dejavnosti ter zagotavljanje in uporabo javnih dobrin;
- **daje soglasje k:**
- -statutu zavoda,
- -notranji organizaciji zavoda ter številu in vrsti delovnih mest,
- -k programu dela zavoda,
- -k najemanju posojil, ki presegajo določeni znesek, ter
- - izbiri podizvajalcev in pogodbam z njimi;
- **odloča o cenah** oziroma tarifah za uporabo javnih dobrin;
- **sprejme poslovno poročilo**, obračune in zaključni račun zavoda.

- **imenuje in razrešuje direktorja**; lahko pa je za imenovanje direktorja z aktom o ustanovitvi pooblaščen upravni odbor.

Ni bilo kot vprašanje

8. JAVNO PODJETJE

V javnih podjetjih (JZ) je država: **regulator** ter **upravičenec iz kapitala**

- Država **kot regulator izvaja regulatorne naloge, to so javnopravna upravičenja** države do izvajalcev javnih služb) :
- **-določanje gospodarskih dejavnosti, ki so javne službe**, opredelitev njihovega obsega in vsebine ter ustreznega javnopravnega režima,
- **-upravljanje gospodarskih javnih služb**: določanje cen javnih dobrin in storitev, določanje tehničnih in drugih pogojev za opravljanje gospodarskih javnih služb, razreševanje sporov med izvajalci javnih služb, nadzor na izvajanju predpisov..[1]
- Kadar pa država nastopa **kot družbenica, torej kot lastnica kapitala, se njen položaj v ničemer ne razlikuje** od drugih družbenikov, torej gre za zasebnopravna upravičenja države.
- **Javni interes država lahko zagotavlja izključno z regulatornimi funkcijami.**

STATUS IN UPRLJANJE

Ustanovitelj javnega podjetja je vlada ali pa lokalna skupnost; lahko se ustanovi tudi kot podjetje z vložki zasebnega kapitala,

- Vendar, teorija ne pozna primera, da bi se ustanovilo novo JP z vložki zasebnega kapitala.
- Pač pa je do vložkov zasebnega kapitala prišlo v več primerih zaradi procesov lastninskega preoblikovanja
- JP se tako po ZGJS lahko ustanovi kot:
- **podjetje v lasti države, občine** ali obeh, torej kot oseba javnega prava, ali
- kot **podjetje z vložki zasebnega kapitala**, kot oseba zasebnega prava, če to ni v nasprotju z javnim interesom, zaradi katerega je ustanovljeno.

9. Javni sklad (prosojnice): opredeli sklad, dejavnost sklada, vrste skladov, upravljanje- nadzorni svet, uprava, ustanovitelj

Dejavnost javnega sklada

- je, da upravlja in razpolaga s premoženjem, ki ga je RS ali samoupravna lokalna skupnost namenila za zagotavljanje javnega interesa. Dejavnost javnega sklada tako obsega upravljanje in razpolaganje z namembnim državnim ali občinskim premoženjem. Sklad ne more opravljati druge dejavnosti kot tisto, ki jo določa zakon: izjema bi tudi tu lahko bile pomožne in dopolnilne dejavnosti, podobno kot pri gospodarskih družbah, čeprav ZJS tega izrecno ne ureja.
- Druge pravne osebe **ne bi smele opravljati dejavnosti upravljanja in razpolaganja z državnim in občinskim premoženjem**; javni skladi so torej edine z zakonom določene osebe javnega prava za opravljanje te dejavnosti. Vendar tega ZJS izrecno nikjer ne določa.

Ali

Ker so skladi oblike javnega prava, izvajajo javne, naloge, ki bi jih sicer izvajala država ali občina neposredno (financiranje določenih dejavnosti, upravljanje premoženja).

- Skladi se, podobno kot javne agencije, ustanovijo **na področjih, na katerih ni potreben neposredni politični nadzor**, čeprav gre za javna sredstva, in kjer se terja večja vključenost izvajalcev, to je upravičencev do sredstev sklada, npr. na znanstvenoraziskovalnem in kulturnem področju ali na področju javnega obveščanja.
- Javne sklade je treba **ločevati od nesamostojnih skladov**, kjer gre prav tako za posebno, lahko tudi javno premoženje, ki se upravlja ločeno, vendar se takšno premoženje **ne oblikuje kot samostojna pravna oseba**; na primer **proračunski skladi po ZJF**, ki so le računi znotraj proračuna države ali lokalne skupnosti

STATUS IN UPRAVLJANJE

Javni skladi so **nepridobitne pravne osebe javnega prava** in jih uvrščamo med **ustanove**

- Po pravni strukturi in namenu so javni skladi povsem **primerljivi z ustanovami zasebnega prava**.
- Tako kot zavodi tudi javni skladi niso urejeni v primerjalnem pravu s splošnim zakonom, ampak z **zakoni o ustanovitvi posameznih skladov**.
- RS ima splošen statusni zakon o skladih, ki je prispeval k poenotenju te statusne oblike javnega prava.
- Teorija opredeljuje javni sklad kot **pravno osebo javnega prava**, ki izvira iz rimskopravne ustanove (*universitas bonorum, rerum*). Javni sklad je torej ustanova javnega prava. Je **javno, namensko vezano premoženje**, ki se organizira kot pravna oseba. Skladi so pravnoorganizacijska oblika javnega prava, primerna za upravljanje finančnega in stvarnega premoženja države ali lokalne skupnosti

Po ZJS je javni sklad **pravna oseba javnega prava**

- Pravno sposobnost pridobi javni sklad z dnem vpisa v sodni register.
- **Dejavnost javnega sklada** je, da upravlja premoženje, ki ga je RS ali občina namenila za zagotavljanje javnega interesa (upravljanje namembnega državnega ali občinskega premoženja).
- Sklad ne more opravljati druge dejavnosti, kot te, ki jo določa zakon: izjema bi lahko bile **pomožne in dopolnilne dejavnosti**, podobno kot pri gospodarskih družbah, čeprav ZJS tega izrecno ne ureja.
- Velja tudi nasprotno, da namreč **druge pravne osebe ne bi smele opravljati dejavnosti upravljanja državnega in občinskega premoženja**;
- Javni skladi so torej z zakonom določene osebe za opravljanje te dejavnosti, podobno kot na primer banke za bančne posle ali zavarovalnice za zavarovalniške posle.

Oblike javnih skladov; ZJS določa da se javni sklad lahko ustanovi kot:

- **javni finančni sklad**; to je javni sklad, ki se ustanovi z namenom spodbujanja razvoja na določenem področju z dajanjem kreditov oziroma poroštva in drugih oblik spodbujanja razvoja oziroma za druge namene, določene z zakonom,
- **javni nepremičninski sklad**; to je javni sklad, ki se ustanovi z namenom poslovanja z nepremičninami,
- **javna ustanova** je poimenovanje za javni sklad, ki se ustanovi za spodbujanje razvoja in ustvarjalnosti na posameznih področjih z dodeljevanjem nagrad, štipendij, drugih nepovratnih sredstev ter drugih oblik spodbud;

ime ustanova ne sme zavajati, da gre za osebo zasebnega prava, kakršna je ustanova po zakonu, ki ureja ustanove.

Upravljanje javnih skladov:

Uprava ima lahko največ tri člane; **imenuje in razrešuje jih ustanovitelj na podlagi javnega natečaja** imenovani so **za največ štiri leta** in je lahko ponovno imenovan

- **Javna ustanova nima uprave**, če ustanovitveni akt ne določa drugače. (funkcijo uprave predsednik ima nadzornega sveta).
- Člani uprave javnega sklada imajo zastopniške in poslovodske pristojnosti.. Člani uprave **organizirajo in vodijo delo ter poslovanje** javnega sklada; pri svojem delu so dolžni varovati poslovno tajnost javnega sklada.
- Člani uprave so **odgovorni za zakonitost** poslovanja javnega sklada.
- Člani uprave so po ZJS tudi odškodninsko odgovorni; **odgovarjajo javnemu skladu za škodo**, ki je nastala zaradi njegovega nevestnega ali protipravnega ravnanja (splošna pravila obligacijskega prava).

Vzajemni, pokojninski in proračunski skladi še naprej lahko uporabljajo oznako sklad, čeprav niso javni skladi v smislu ZJS

- ZJS še določa, da se z dnem njegove uveljavitve **spremeni ime naslednjih pravnih oseb**:
 - ime Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ustanovljen po ZPIZ se spremeni v Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja,
 - ime Slovenski odškodninski sklad, ustanovljen po ZSOS se spremeni v Slovenska odškodninska družba.
- V obeh primerih gre namreč za gospodarski družbi, in ne za javna sklada v smislu ZJS.

10. Javna agencija: 4 naloge, splošne opredelitve, kriteriji - kje in kdaj se ustanovijo, posebnosti v upravljanju,

STATUS IJN UPRAVLJANJE

Javna agencija (JA) je statusna oblika javnega prava (1. člen). ZJA je

- Določbe ZJA se **za posamezne agencije ne uporabljajo** glede vprašanj, ki so urejena s posebnimi zakoni drugače; v področnih zakonih
- Javna agencija se lahko ustanovi le, če z zakonom ni predvidena druga statusna oblika.
- Javna agencija se ne more ustanoviti, **če področni zakon izrecno ne predvidi ustanovitve javne agencije** na nekem področju. S to določbo se je želelo preprečiti množično ustanavljanje javnih agencij in vezati ustanavljanje na poprejšnjo zakonodajalčevo presojo.

Pri določitvi dejavnosti mora ustanovitelj upoštevati zakonsko dopustne naloge JA, ki jih določa ZJA.

- Po ZJA se JA ustanovi za opravljanje zakonsko predvidenih **nalog v javnem interesu**, in sicer:
 - **regulatornih**,(ureja pravna razmerja in odloča v posamičnih stvareh; **lahko tudi izdajanje predpisov** ali posamičnih aktov)
 - **razvojnih** (na primer svetovanje, opravljanje strokovnih razvojnih nalog, razporejanje in dodeljevanje finančnih spodbud)
 - **strokovnih** (priprave strokovnih analiz ter drugih vrst obdelav)
 - **nadzorstvenih** (nadzor primernosti in strokovnosti dela pravnih ali fizičnih oseb, ki jim dodeljuje finančna sredstva)

JA se po ZJA ustanovi za učinkovitejše in smotrnejše opravljanje teh nalog v javnem interesu; učinkovitejše, kot v upravnem organu

- Dodatno zakonsko merilo je, da se opravljanje upravnih nalog v celoti ali v **večji meri financira z upravnimi taksami** oziroma plačili uporabnikov (4. člen).
- Pogoj po ZJA pa je, da **ni potreben ali primeren stalen neposredni politični nadzor** pristojnega ministrstva nad opravljanjem nalog.
- JA lahko **ustanovi država ali samoupravna lokalna skupnost** (ali zveza lokalnih skupnosti); medsebojne pravice in obveznosti ustanoviteljev se uredijo s **pogodbo in z ustanovitvenim aktom**

Pristojnosti ustanovitelja JA, in sicer:

- imenuje in razrešuje **direktorja in člane sveta JA**, razen ko ustanovitveni akt določi, da člane sveta – predstavnike uporabnikov – izvolijo uporabniki storitev z neposrednim in tajnim glasovanjem
- imenuje vršilca dolžnosti direktorja JA, ki opravlja naloge direktorja do imenovanja direktorja v skladu z ZJA,
- ustanovitelj **daje soglasje k programu dela in finančnemu** načrtu ter k letnemu poročilu in drugim poročilom JA,
- lahko **zadrži objavo splošnega akta JA**, če meni, da je v nasprotju z ustavo ali zakonom, in javni agenciji predlaga, da o njem znova odloči, pri čemer mora navesti razloge za zadržanje;
- če javna agencija vztraja pri svoji odločitvi, splošni akt objavi, ustanovitelj pa lahko zadrži njegovo izvrševanje, če najkasneje v 15 dneh po uveljavitvi splošnega akta vloži pri ustavnem sodišču zahtevo za oceno njegove skladnosti z ustavo in zakonom.

Dolžnosti in odgovornosti članov sveta JA

- pri svojem delu ravnati **nepriustransko in s skrbnostjo dobrega gospodarstvenika ter varovati poslovno skrivnost** javne agencije.
- **odgovorni za škodo**, ki je nastala kot posledica kršitve njihove dolžnosti, kar je vsekakor koristna novost, ki se zgleduje po zasebnem korporacijskem pravu, ki vprašanja dolžnostne vezanosti ter s tem povezane odškodninske odgovornosti ureja zelo izčrpno.
- svet sprejema odločitve z **večino glasov vseh članov**. Če je rezultat neodločen, odloči glas predsednika.

Svet JA skrbi za delovanje JA v javnem interesu; Svet JA je po ZJA pristojen:

- da sprejema **splošne akte JA, program dela in finančni načrt ter letno poročilo** in druga poročila JA
- da predlaga imenovanje in razrešitev direktorja JA in da daje direktorju JA usmeritve in navodila za delo.
- da **odloča tudi o drugih zadevah**, za katere je tako določeno z zakonom ali ustanovitvenim aktom. S slednjim se torej lahko določijo tudi druge pristojnosti sveta JA
- Člen 26 ZJA določa, **katere akte je treba sprejeti** za delo in poslovanje javne agencije.

Ima tudi **nadzorstvene pristojnosti**: svet oziroma osebe, ki jih svet pooblasti, lahko pregledujejo poslovne knjige in poslovno dokumentacijo javne agencije. Direktor mora svetu na njegovo zahtevo predložiti poročilo o opravljanju nalog v zvezi z zadevami iz svoje pristojnosti

Člani sveta so lahko tudi **predstavniki uporabnikov** storitev JA, če tako določi ustanovitelj

- število ne sme biti manjše od tretjine ter ne večje od polovice članov sveta.
- če so uporabniki storitev organizirani v obliki zbornic, **društev ali drugih interesnih združenj**, imenuje ustanovitelj te člane sveta na **njihov predlog**, drugače pa na podlagi **javnega poziva**.
- Ustanovitveni akt lahko določi, da člane sveta – predstavnike uporabnikov – izvolijo uporabniki storitev **z neposrednim in tajnim glasovanjem**.
- Ustanovitelj mora pri tem upoštevati **zastopanost različnih uporabnikov ali skupin** uporabnikov. Za člane sveta – predstavnike uporabnikov tudi **ne morejo biti imenovani dejanski ali potencialni prejemniki teh sredstev**.
- Kot predstavniki uporabnikov se za člane sveta imenujejo predstavniki tistih **uporabnikov, ki so jim storitve prejemnikov sredstev namenjene** in ki bodo na podlagi dodeljenih finančnih spodbud in drugih sredstev njihove storitve uporabljali.

11. Ločeno mnenje predstavnikov uporabnikov

- Če v javni agenciji vsi člani sveta, ki predstavljajo uporabnike, **soglasno nasprotujejo** imenovanju za direktorja,
- svet poleg predloga imenovanja poda tudi **ločeno mnenje predstavnikov uporabnikov**. Č
- Če gre za javno agencijo, ki pridobiva večino (več kot 50 odstotkov) sredstev od plačil uporabnikov, mora svet na soglasno zahtevo vseh članov, ki predstavljajo uporabnike, ustanovitelju **predlagati razrešitev** direktorja.
- ZJA ob tem ne določa dolžnosti ustanovitelja, da takšno zahtevo tudi sprejme oziroma da sprejme sklep o odpoklicu.